

นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ในการจัดการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

๓๗๙.๒	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ส ๖๙๑ น	นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ : ๒๕๕๑ ๔๐ หน้า ISBN 978-974-559-296-4 ๑. ภูมิปัญญาไทย-นโยบาย ๒. ภูมิปัญญาไทย-การศึกษา ๓. ชื่อเรื่อง

นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา

สิ่งพิมพ์ สกศ.   อันดับที่ ๔๔/๒๕๕๑

พิมพ์ครั้งที่ ๑   ธันวาคม ๒๕๔๒

พิมพ์ครั้งที่ ๒   เมษายน ๒๕๕๑

จำนวน   ๒,๐๐๐ เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่   สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาศึกษา
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๕๑๓, ๒๕๑๗
โทรสาร ๐-๒๒๔๓-๑๑๒๙
Web site : <http://www.onec.go.th>

สำนักพิมพ์ที่   บริษัท พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด
๗๘/๑๙๘-๒๐๐ ซอยพระยาสุเรนทร์ ๑๙ แขวงบางชั้น
เขตคลองสามวา กรุงเทพฯ ๑๐๕๑๐
โทรศัพท์ ๐-๒๙๑๙-๑๔๘๑, ๐-๒๙๑๙-๑๔๘๙, ๐-๒๕๕๐-๑๐๖๕
โทรสาร ๐-๒๕๕๐-๑๐๖๔

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนด ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยไว้ในสาระบัญญัติ มาตรา ๖๖ ๗๓ ๘๐ ๘๔ ๘๖ และ มาตรา ๒๘๙ โดยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการอนุรักษ์ บำรุงรักษา พัฒนา ปกป้อง คุ้มครอง พิทักษ์ ส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ สืบสาน พัฒนา เผยแพร่ และปลูกจิตสำนึกคนไทยเพื่อสร้างความภาคภูมิใจ และเห็นถึงศักดิ์ศรีเกียรติภูมิในภูมิปัญญาที่มีในชาติ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้มีนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ในการจัดการศึกษา ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๒ โดยสำนักงานฯ ได้ให้ความสำคัญและดำเนินการ ตามนโยบายฯ ทั้งนี้ เพื่อให้ภูมิปัญญาไทยได้รับการฟื้นฟูและนำมาปรับใช้ อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยถือเป็นส่วนสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งของกระบวนการทาง การศึกษาสำหรับคนทั้งชาติ และเป็นไปเพื่อเน้นคุณค่าทางจิตพิสัยเพื่อนำ ไปสู่ดุลยภาพอย่างยั่งยืน จนเกิดเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ปัญหาและ พัฒนาคณะและสังคมตามแนวทางที่เหมาะสมแก่ประเทศไทย

นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา เล่มนี้ สำนักงานฯ ได้รวบรวมและจัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่สำหรับการแสวงหาความร่วมมือ การประสานงานและติดตามการนำนโยบายฯ สู่การปฏิบัติจากหน่วยงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไป รวมทั้งสนับสนุนและเสริมสร้าง ความตระหนักให้ทุกภาคส่วนได้ดำเนินการตามนโยบายฯ อันนำไปสู่ การพัฒนานโยบายฯ และสนองตอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

(นายอำรุง จันทวานิช)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

หน้า

ความเป็นมา	๑
ขอบเขตและวิธีดำเนินงาน	๓
นโยบาย	๔
ความหมายและขอบข่ายภูมิปัญญาไทย	๕
วิสัยทัศน์	๘
แผนงานที่ ๑	๙
การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา	
แผนงานที่ ๒	๑๑
การส่งเสริม การสำรวจ และการวิจัยเรื่องภูมิปัญญา ในการจัดการศึกษา	
แผนงานที่ ๓	๑๓
การยกย่องครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา	
แผนงานที่ ๔	๑๕
การบริหารและจัดการในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่การจัดการศึกษา	

(ต่อ)

ภาคผนวก

- หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เลขที่ นร ๐๒๐๕/๑๕๘๙๐
ลงวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๒
เรื่อง นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา
- หนังสือกระทรวงศึกษาธิการ เลขที่ ศธ ๐๐๐๑/๑๒๓๒๖
ลงวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๒
เรื่อง นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา
- หนังสือทบวงมหาวิทยาลัย เลขที่ ทม ๐๒๐๕(๒)/๓๘๑
ลงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๔๒
เรื่อง เสนอความเห็นเรื่องนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา
- หนังสือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
เลขที่ นร ๑๐๐๔/๔๓๐๑ ลงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๔๒
เรื่อง นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา
- หนังสือสำนักงานงบประมาณ เลขที่ นร ๐๔๑๐/๓๔๑๐๗
ลงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๔๒
เรื่อง นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา
- หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เลขที่ นร ๑๔๒๒/๓๐๖๘
ลงวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๒
เรื่อง นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา

นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ในการจัดการศึกษา

ฉบับได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

ความเป็นมา

จากการทบทวนบทเรียนของการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ได้ข้อสรุปว่า การพัฒนาประเทศไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทย เท่าที่ควร ทำให้เกิดปัญหาและภาวะวิกฤตนานาประการ การพัฒนา คนหรือการศึกษาโดยรวมก็เป็นไปตามแนวทางของตะวันตกเป็นสำคัญ ฉะนั้นเพื่อให้การพัฒนาคนต่อแต่นี้ไปได้รับการแก้ไขให้สอดคล้องกับ วิถีชีวิตวัฒนธรรมไทย การนำเอาภูมิปัญญาที่สั่งสมไว้ในบ้านเมือง มาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคนหรือการปฏิรูป การศึกษา จึงมีความจำเป็นและสำคัญยิ่ง ที่จะต้องนำมิติทางวัฒนธรรม มาใช้ในการพัฒนา

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการขัดเกลาหลักของสังคมนั้น มิได้เอื้อให้ผู้เรียน ส่วนใหญ่เรียนรู้เรื่องราวและภูมิปัญญาของสังคมไทยที่สั่งสมสืบทอดมา ในอดีตเท่าที่ควรยิ่งไปกว่านั้นการนำภูมิปัญญามาใช้ในการจัดการศึกษา ผู้รู้ก็มีจำนวนจำกัดและส่วนใหญ่ก็สูงอายุ มิแต่จะล่องลับไป ความรู้ ความชำนาญที่สั่งสมไว้ก็ดับสูญตามไปด้วย

อย่างไรก็ดี การนำเรื่องภูมิปัญญาไทยมาผสมผสานเข้าสู่ระบบการศึกษาเพื่อสังคมที่ดีขึ้น จะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของภูมิปัญญาที่มีลักษณะเป็นพลวัต และจำเป็นต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนแต่ละยุคแต่ละสมัย ซึ่งการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวมีหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและเอกชนดำเนินการอยู่บ้างแล้ว แต่นับว่ายังไม่เพียงพอและยังมีได้ประสานเชื่อมโยงกับกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาที่เป็นไปตามธรรมชาติของสังคมทั้งในชนบทและในเมือง

การจัดทำนโยบายและแผนงานส่งเสริมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา จึงมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ภูมิปัญญาถูกนำเข้าสู่ระบบการศึกษาอย่างเหมาะสม และมีเอกภาพเชิงนโยบายในการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนที่เกิดจากความรอบรู้จัดเจนของคนไทยหลายชั่วคนให้กับสังคมไทยในอนาคต

ขอบเขตและวิธีดำเนินงาน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ-เดิม) ได้จัดตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อศึกษาค้นคว้าเรื่องภูมิปัญญาเพื่อผลักดันให้เกิดการเรียนรู้อันพึงประสงค์โดยได้ดำเนินการดังนี้

๑. สำรวจ ศึกษาค้นคว้างานวิจัยและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาในระดับพื้นที่การศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศแล้ววิเคราะห์ สรุปสาระสำคัญไว้ประกอบการพิจารณา

๒. สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้รู้ ผู้ชำนาญการ ตลอดจนประชุม สัมมนาระดมความคิดจากประดาผู้รู้

๓. จัดทำร่างนโยบายและแผนงานการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา สำหรับเสนอรัฐบาลใช้เป็นยุทธศาสตร์ในการฟื้นฟูภูมิปัญญาเพื่อการจัดการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

นโยบาย

เพื่อให้ภูมิปัญญาเป็นฐานรากและเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญ ส่วนหนึ่งในการพัฒนาคนและการพัฒนาเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จึงได้กำหนดไว้เป็นนโยบาย ดังนี้

๑. นำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาของชาติ โดยเลือกสรรสาระ และกระบวนการเรียนรู้เข้าสู่ระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ โรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย

๒. ยกย่องและเชิดชูเกียรติ “ครูภูมิปัญญา” และสนับสนุน ให้มีบทบาทเสริมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทุกระดับ และทุกระบบ รวมทั้งให้แบบอย่างและชี้นำด้านวิถีคิด วิธีการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตที่ได้ผ่านการทดสอบมามาก

๓. สนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาที่หลากหลายให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

๔. ประมวลคลังข้อมูลเกี่ยวกับสารัตถะองค์กรและเครือข่าย ภูมิปัญญา ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ความหมายและขอบข่ายภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสรร ประยุกต์ พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อม และเหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาไทย มีลักษณะเป็นองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรม เกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ไขปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น

ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาคาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูป ผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิต

ทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น

ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการ ป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพร อันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในการดำเนินการสะสมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชนทั้งที่เป็นเงินตรา และโภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปของสหกรณ์ ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์

ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้านและนันทนาการ เป็นต้น

ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษา คือ ภาษาถิ่น ภาษาไทยในภูมิภาคต่าง ๆ รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่าง ๆ

ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อ และประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาได้เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออก ที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

ครุภูมิปัญญา หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านหนึ่งด้านใด เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาดังกล่าวมาอย่างต่อเนื่อง จนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน และได้รับการยกย่องให้เป็น **“ครุภูมิปัญญาไทย”** เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน นอกกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕

วิสัยทัศน์

ภูมิปัญญาไทยจะได้รับการฟื้นฟูและนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสม กับสถานการณ์และบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง ไป โดยถือเป็นส่วนสำคัญยิ่งส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการศึกษา สำหรับคนทั้งชาติ และเป็นไปเพื่อเน้นคุณค่าทางจิตพิสัยเพื่อนำไปสู่ ดุลยภาพอย่างยั่งยืน จนเกิดเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ปัญหา และ พัฒนาคนและสังคมตามแนวทางที่เหมาะสมกับประเทศไทย

แผนงานที่ ๑

การส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ในการจัดการศึกษา

● วัตถุประสงค์

๑. เพื่อนำสาระและกระบวนการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย

๒. เพื่อพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาด้านภูมิปัญญาให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งต่อการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน เอกชน และภาครัฐ

๓. มีการนำนวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา มาใช้ในการพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาเพื่อการศึกษา

● เป้าหมาย

๑. มีการฟื้นฟูและพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาทุกระดับการศึกษา โดยคำนึงถึงพื้นฐานทางวัฒนธรรมอันหลากหลายของท้องถิ่น

๒. มีสถาบัน หรือ องค์กรรับผิดชอบงานคลังข้อมูลภูมิปัญญา รวมถึงการศึกษาวิจัยและพัฒนาภูมิปัญญาอย่างเป็นองค์รวม

๓. มีเครือข่ายบุคคล สถานศึกษาและศูนย์การเรียนรู้หลายลักษณะร่วมพัฒนาการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญา

๔. มีระบบข้อมูลสารสนเทศภูมิปัญญาไทยที่ทันสมัย และเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทุกระดับและทุกระบบ

● มาตรการ/วิธีการ

๑. รัฐต้องสนับสนุนให้โรงเรียนหรือชุมชนที่มีความพร้อมประสานการจัดทำแผนและพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกัน

๒. ให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระบุสาระและกระบวนการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญา ทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต วิถีวัฒนธรรม ศาสนา ตลอดจนวิธีการ และองค์ความรู้เรื่องนี้ ให้เป็นส่วนสำคัญหนึ่งของการศึกษา

๓. สนับสนุนให้มีสถาบัน หรือองค์กร ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ รับผิดชอบงานคลังข้อมูลภูมิปัญญา ตลอดจนการศึกษาวิจัยและพัฒนาเรื่องภูมิปัญญา

๔. สนับสนุนให้มีการนำนวัตกรรม สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย มาใช้ในการพัฒนาคลังข้อมูลและกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญา

๕. สนับสนุน ประสานงาน เครือข่ายภูมิปัญญาให้ร่วมรณรงค์สร้างจิตสำนึกที่เหมาะสม และร่วมจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย

๖. พัฒนาครูและกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่อง

แผนงานที่ ๒

การส่งเสริม การสำรวจ และการวิจัย เรื่องภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา

● วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสำรวจ รวบรวม วิเคราะห์และประมวลข้อมูลภูมิปัญญาไทยทุกระดับ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
๒. เพื่อฟื้นฟู เลือกเฟ้น และพัฒนาองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยให้เป็นระบบ สามารถนำมาใช้ในการศึกษาอย่างคุ้มค่าและสมจริง
๓. เพื่อแสวงหาและเลือกสรรวิธีการวิจัยที่เหมาะสมในการศึกษาพัฒนาการเรียนรู้อะไรเรื่องภูมิปัญญา
๔. เพื่อพัฒนารูปแบบการนำเนื้อหาและวิธีการถ่ายทอดการเรียนรู้อะไรภูมิปัญญามาใช้ในระบบการศึกษา

● เป้าหมาย

๑. มีระบบข้อมูลองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญา
๒. มีเครือข่ายการวิจัยทำหน้าที่ในการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญา
๓. มีเครือข่ายสถานศึกษาเพื่อทำวิจัยและนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาการเรียนรู้อะไร

● มาตรการ/วิธีการ

๑. ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถาบันอุดมศึกษาและหน่วยวิจัยทุกภูมิภาคให้ทำการวิจัยและขยายผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาอย่างกว้างขวาง โดยทำการศึกษาค้นคว้า วิจัยสาระภูมิปัญญาในการดำรงชีวิต วิถีวัฒนธรรม ศาสนา ตลอดจนวิธีการนำมาใช้พัฒนาการศึกษา

๒. เสริมสร้างและประสานงาน ให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัย ผู้รู้ชาวบ้าน นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการสร้างองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาเพื่อการศึกษา

๓. ส่งเสริม สนับสนุน และประสานเครือข่ายคลังข้อมูลภูมิปัญญาไทย เพื่อการนำมาใช้ประโยชน์และขยายผลสู่การพัฒนาการศึกษาในทุกระดับและทุกระบบ

แผนงานที่ ๓

การยกย่องครูภูมิปัญญาไทย ในการจัดการศึกษา

● วัตถุประสงค์

๑. เพื่อยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้ทรงภูมิปัญญาให้มีบทบาทสำคัญในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาในฐานะ “ครูภูมิปัญญา” ที่ได้สร้างสรรค์ผลงานและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง
๒. เพื่อให้ครูภูมิปัญญาสามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างมีศักดิ์ศรี

● เป้าหมาย

๑. ยกย่องและเชิดชูเกียรติ “ครูภูมิปัญญา” ตลอดจนทำข้อกำหนดในเรื่องสวัสดิการที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ผลงานและพัฒนากระบวนการถ่ายทอดอย่างต่อเนื่อง
๒. มีการจัดระบบการตอบแทนการปฏิบัติภารกิจของครูภูมิปัญญา โดยความร่วมมือของเครือข่ายภูมิปัญญาและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

● **มาตรการ/วิธีการ**

๑. ประสานกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง สํารวจและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับผู้ทรงภูมิปัญญา เพื่อพิจารณาและยกย่องเชิดชูเกียรติเป็น **“ครูภูมิปัญญา”**

๒. ส่งเสริม สนับสนุน และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการยกย่องผู้ทรงภูมิปัญญาด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างระบบการยกย่องเชิดชูเกียรติครูภูมิปัญญา ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยกำหนดค่าตอบแทนในการปฏิบัติภารกิจและกิจกรรมอื่น ๆ อย่างเหมาะสม

๓. จัดทำทำเนียบครูภูมิปัญญาพร้อมคู่มือถ่ายทอดเพื่อการเผยแพร่

แผนงานที่ ๔

การบริหารและจัดการในการ นำภูมิปัญญาเข้าสู่การจัดการศึกษา

● วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้มีกลไกในการบริหารและจัดการที่มีประสิทธิภาพในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

๒. เพื่อให้ประชาชน เอกชน และภาครัฐร่วมเป็นเครือข่ายดำเนินงานส่งเสริมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา

● เป้าหมาย

๑. เกิดพลังทางสังคมในการมีส่วนร่วมและสนับสนุนในการนำภูมิปัญญาเข้าสู่ระบบการศึกษาตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

๒. มีเครือข่ายภูมิปัญญาในทุกระดับ ทุกภูมิภาคและท้องถิ่นเพื่อดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับ/ระบบต่าง ๆ

๓. มีกองทุนของประชาชนสนับสนุนการนำภูมิปัญญาเข้าสู่การจัดการศึกษา

● มาตรการ/วิธีการ

๑. สำรวจ รวบรวมและศึกษาภูมิปัญญาที่ปรากฏอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ทั้งในรูปของผู้ทรงภูมิปัญญา องค์กรชุมชน เครือข่ายการเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ในการบริหารและจัดการ

๒. จัดทำตัวชี้วัดภูมิปัญญาเพื่อประโยชน์ในการติดตามและประเมินผลแผนงาน

๓. ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานเครือข่ายของประชาชน เอกชนและภาครัฐให้ร่วมกันดำเนินงานส่งเสริมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา

๔. จัดตั้งกองทุนส่งเสริมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา

๕. ให้มีคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญากับการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ทรงคุณวุฒิจำนวนหนึ่ง ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานและระดมทรัพยากร เพื่อการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา โดยมีสถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทยเป็นสำนักงานเลขานุการและประสานงาน

๖. ทบทวน กฎระเบียบต่าง ๆ ให้มีผลเอื้อต่อการสนับสนุน แผนงานต่าง ๆ ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

ภาคผนวก

กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ
ที่ 31059
17 พ.ย. 2542 16.00 น.

ที่ นร 0205/ 15890

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
พลาเนียร์รัฐบาล ถนน 10300

17 พฤศจิกายน 2542

ส.ร. 7
17 พ.ย. 42

เรื่อง นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา
เรียน รองนายกรัฐมนตรี (นายปฎิยะ เกสรทอง) ประธานกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
อ้างถึง หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ที่ นร 1422/3068
ลงวันที่ 3 กันยายน 2542

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
1. สำเนาหนังสือกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนที่สุค ที่ ศธ 0601/12326
ลงวันที่ 2 พฤศจิกายน 2542
  2. สำเนาหนังสือทวงมหาวิทยาลัย ส่วนที่สุค ที่ พม 0205(2)/381
ลงวันที่ 6 ตุลาคม 2542
  3. สำเนาหนังสือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
ที่ นร 1004/4301 ลงวันที่ 27 กันยายน 2542
  4. สำเนาหนังสือสำนักงานประมาท ส่วนมาก ที่ นร 0410/34107
ลงวันที่ 27 กันยายน 2542

ตามที่ขอให้ท่านเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณานโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา
รวม 4 ข้อ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงศึกษาธิการ ทวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ และสำนักงานประมาท ได้เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วย
ความละเอียดครบถ้วนตามสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วยนี้

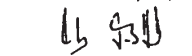
คณะรัฐมนตรีได้ลงมติเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2542 เห็นชอบในหลักการตามที่
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเสนอ โดยให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
รับความเห็นของกระทรวงศึกษาธิการไปดำเนินการด้วย สำหรับเรื่องงบประมาณดำเนินการให้เป็นไปตาม
ความเห็นของสำนักงานประมาท

จึงเรียนยืนยันมา ได้แจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตามบัญชีแนบท้ายทราบด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

ทราบ

(นายปฎิยะ เกสรทอง)

(นายภาธร จิตทรแสง)

รองนายกรัฐมนตรี
ประธานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 9 พ.ย. 2542
สำนักบริหารการประชุมคณะรัฐมนตรี
โทร. 2825844 โทรสาร 2810627
[27/P48]

รองพร. (สอช)
81 พ.ย. 42

โพท์ราบ ดังนี้

รายชื่อผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แจ้งเรื่อง นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา

-
1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
  2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
  3. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
  4. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
  5. รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
  6. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
  7. ผู้อำนวยการสำนักงานประมง
  8. ผู้อำนวยการสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน
  9. ผู้อำนวยการกรุงเทพมหานคร

ด่วนที่สุด

ที่ ศษ 0001/ 12326

กระทรวงศึกษาธิการ

กทณ. 10300

2 พฤศจิกายน 2542

เรื่อง นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการ

อ้างถึงหนังสือ หนังสือสำนักเลขาธิการคณะกรรมการฯ ต่อมาที่ นร 0205 / ว (ล) 1195E
ลงวันที่ 8 กันยายน 2542

สิ่งที่ส่งมาด้วย ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักเลขาธิการฯ ขอให้กระทรวงศึกษาธิการเสนอความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ความละเอียดแจ้งแล้วนั้น กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาแล้ว เห็นว่า การปรับปรุงนโยบายฯ ในเอกสารของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ หน้า 2 และแก้วัตถุประสงค์ ข้อ 1 ของแผนงานที่ 1 ตลอดจนเพิ่มเติมเป้าหมายของแผนงานที่ 1 ให้สอดคล้องกัน ทั้งนี้ เพื่อที่สถานศึกษาจะสามารถนำตัวบุคคลในเรื่องภูมิปัญญา วัตถุดิบของที่เกิดจากภูมิปัญญาและแหล่งความรู้ภูมิปัญญาต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษารายละเอียดการเปลี่ยนแปลง ดังเอกสารที่แนบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอเข้าประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

กรมวิชาการ

โทร. 281 - 6815 ต่อ 214

โทรสาร 628 - 5855

ผู้อำนวยการกอง

(นายสมฤทธิ ประเสริฐสังข์)

ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนฯ ๒

ข้อเสนอเพื่อปรับปรุงนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา

ปรับปรุงนโยบายข้อ 1 ในเอกสารนโยบายฯ หน้า 2 ใหม่ ดังนี้

“นำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาของชาติ โดยเลือกสรรสาระกระบวนการเรียนรู้ แหล่งภูมิปัญญา (คน วัตถุ สถานที่) เข้าสู่ระบบการศึกษา ทั้งการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และ การศึกษาตามอัธยาศัย”

ทั้งนี้ เพื่อให้มีการใช้บุคลากรผู้รู้เรื่องภูมิปัญญา วัตถุสิ่งของที่เกิดจากภูมิปัญญาและแหล่งความรู้ ภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา

2. ปรับปรุงวัตถุประสงค์ ข้อ 1 ของแผนงานที่ 1 การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาในเอกสาร นโยบายฯ หน้า 5 เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายที่ปรับตามข้อ 1 ดังนี้

“เพื่อนำสาระกระบวนการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาและแหล่งภูมิปัญญา (คน วัตถุ สถานที่) เข้าสู่การศึกษา ทั้งการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย”

3. เพิ่มเติมเป้าหมายของแผนงานที่ 1 ในเอกสารนโยบายฯ หน้า 5 เพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่เพิ่มเติมใน ข้อ 1 และ 2 ดังนี้

“มีการใช้แหล่งภูมิปัญญา (คน วัตถุ สถานที่) ในการจัดการศึกษา”

ที่ ทธ 0205(2)/381

ทบวงมหาวิทยาลัย
328 ถนนศรีอยุธยา เขตราชเทวี
กรุงเทพฯ 10400

๙ ตุลาคม 2542

เรื่อง เสนอความเห็นเรื่องนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรีที่ นร 0205/ว(ล)11958
ลงวันที่ 8 กันยายน 2542

ตามหนังสือที่อ้างถึง ขอให้เสนอความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย
ส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เพื่อประกอบ
การพิจารณาของคณะกรรมการรัฐมนตรี ดังความแจ้งแล้วนั้น

ทบวงมหาวิทยาลัยพิจารณาแล้ว เห็นด้วยในหลักการของนโยบายดังกล่าว
ทั้งนี้ มีข้อสังเกตเกี่ยวกับงบประมาณที่กำหนดและผูกพันไว้ 3 ปีนั้นค่อนข้างสูง เพราะบาง
กิจกรรมของโครงการฯ หน่วยงานระดับปฏิบัติสามารถดำเนินการได้อยู่แล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไปด้วย จักขอขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายประจวบ ไชยสาส์น)
รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย
สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา
โทร 2458092
โทรสาร 2458925

ส่วนงานถูกต้อง

(นายสมนัทร วิระเจริญ)
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๔ ๖

ที่ นร 1004/๒๕๐1

สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
967 ถนนกรุงเกษม กทม. 10100

๑๗ กันยายน 2542

เรื่อง นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี ด่วนมาก ที่ นร 0205 / ว(ล)11958
ลงวันที่ 8 กันยายน 2542

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักเลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรีได้ส่งเรื่อง นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีสาระสำคัญเพื่อ ขอความเห็นชอบต่อนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทย และให้กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานภูมิปัญญาและการศึกษานำไปใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนงาน โครงการส่งเสริมภูมิปัญญาเพื่อการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย และให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติโดยสถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทยเป็นศูนย์ประสานงาน โดยขอใช้งบประมาณระหว่างปี 2543-2545 รวมทั้งสิ้น 122.853 ล้านบาท ให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณาเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการรัฐมนตรีต่อไป ความละเอียดแจ้งแล้วนั้น

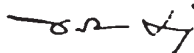
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้พิจารณารายละเอียดแล้วมีความเห็น ดังนี้

1. การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา จะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคนให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทย และเป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชนท้องถิ่น ดังนั้นในหลักการจึงเห็นควรให้การสนับสนุนนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ตามข้อเสนอสืบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

2. การนำภูมิปัญญาไทยมาบูรณาการเข้าสู่ระบบการศึกษาควรเน้นกระบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่สามารถสร้างความสนใจให้แก่เด็กและเยาวชนให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน รวมทั้งควรหาแนวทาง/มาตรการที่จะรองรับการนำความรู้ต่างเหล่านั้นไปใช้ในการประกอบอาชีพหรือการสร้างรายได้พิเศษให้แก่ครอบครัวด้วย

จึงเรียนมาเพื่อเป็นแนวทางประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายธรรมรักษ์ การพิสิษฐ์)

ผู้ทรงคุณวุฒิ โภชนาการแทน

เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา

กองโครงการสังคม

โทร. 281-6631, 281-6329

ณีนานาถูกต้อง

(นายถัมฤทธิ์ ปะระเสริฐกิจง)

เจ้าหน้าทีวิเคราะห์นโยบายและแผน ๘ ๖

ที่ นร 0410/ 34107

สำนักงบประมาณ

ถนนพระรามที่ 6 กรุงเทพฯ 10400

27 กันยายน 2542

เรื่อง นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ค่วนมาก ที่ นร 0205/ว (ก) 11958 ลงวันที่ 8 กันยายน 2542

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีขอให้สำนักงบประมาณพิจารณาเสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี กรณีคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้นำนเสนอคณะรัฐมนตรีขอความเห็นชอบนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษากวณะแยกแยะแล้ว นั้น

สำนักงบประมาณพิจารณาแล้วขอเรียนความเห็น ดังนี้

1. นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อนำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาของชาติ โดยเลือกสรรสาระและกระบวนการเรียนรู้ ผ่านผู้ชาวบ้านที่ได้รับการยกย่องเป็นครูภูมิปัญญา ตลอดจนสนับสนุนการศึกษา การวิจัย และประมวลคลังข้อมูลเกี่ยวกับสารคดี องค์กรและเครือข่ายภูมิปัญญา ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทั้งนี้ คำนึงถึงความหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องนั้น เป็นหลักการที่ดี โดยแนวความคิดและการดำเนินงานตามนโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 23 (3)

2. สำหรับการขอการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการดำเนินการดังกล่าว จำนวนทั้งสิ้น 122,853,000 บาท โดยจัดสรรเป็นรายปี ปีที่ 1 จำนวน 41,551,000 บาท ปีที่ 2 และปีที่ 3 ปีละ 40,651,000 บาท ทั้งนี้ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 เป็นต้นไปนั้น หากคณะรัฐมนตรีเห็นชอบในนโยบายดังกล่าว สำนักงบประมาณก็จะได้พิจารณาเสนอขอตั้งงบประมาณให้ความความจำเป็นและเหมาะสมในแต่ละปีไป ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. 2543 ได้ตั้งงบประมาณให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติแล้ว ในแผนงานบริหารด้านเศรษฐกิจและสังคมงานวิจัยทางการศึกษา หมวดเงินอุดหนุน รายการเงินอุดหนุนโครงการวิจัยและพัฒนาส่งเสริมภูมิปัญญาไทยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ เงิน 4,689,000 บาท

/๐นี้ง ...

อนึ่ง สำนักงานประมาทขอเรียนว่า หากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ให้ความสำคัญสูงในการใช้ข้อมูลผลการศึกษาและวิจัยที่หน่วยงานอื่น ๆ ทำอยู่แล้ว ดังเช่นสถาบัน
การแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์ ได้เก็บข้อมูล ศึกษาและสนับสนุนการวิจัยสมุนไพร และภูมิปัญญา
การแพทย์แผนไทยอย่างกว้างขวาง เป็นต้น มาใช้ประโยชน์ด้วย ก็จะลดความซ้ำซ้อนและประหยัด
งบประมาณได้มาก

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอสถานที่ประกอบการศึกษาของคณะรัฐมนตรีต่อไป.

ขอแสดงความนับถือ

(นายสัตวศีกาพ กันทาธรรม)

ผู้อำนวยการสำนักงานประมาท

สำนักวิเคราะห์งบประมาณด้านการศึกษา

โทรศัพท์ 273-9253

โทรสาร 273-9254

สำเนาถูกต้อง,

(นายสัตมฤทธิ ประเสริฐรังษ์)

เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน ๘ ๖

ที่ นร ๑๔๒๒/ ๓๐๖๘

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
ถนนสุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๓ กันยายน ๒๕๔๒

เรื่อง นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา จำนวน ๑๐๐ ชุด

๒. เอกสารประมาณการค่าใช้จ่าย จำนวน ๑๐๐ ชุด

๑. เรื่องเดิม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้ความสำคัญกับกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา และสืบสานภูมิปัญญาไทย โดยใช้กระบวนการให้การศึกษานอกระบบ การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เจตนารมณ์ดังกล่าวบรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ จึงได้จัดทำนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาขึ้น โดยถือเป็นส่วนสำคัญซึ่งส่วนหนึ่งของกระบวนการศึกษาสำหรับคนทั้งชาติ

๒. สาระสำคัญของนโยบาย

๒.๑ วัตถุประสงค์

เพื่อนำภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษาชาติ โดยเลือกสรรสาระและกระบวนการเรียนรู้ ผ่านผู้ชาวบ้านที่ได้รับการยกย่องเป็นครูภูมิปัญญา ตลอดจนสนับสนุนการศึกษา วิจัย และประมวลคลังข้อมูลเกี่ยวกับสารัตถะ องค์การและเครือข่ายภูมิปัญญา ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความหลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

๒.๒ เป้าหมาย

เพื่อให้การศึกษานับแต่นี้ไปเป็นการศึกษาที่อยู่บนฐานของความเป็นไทยและพัฒนาสู่ความเป็นสากล โดยให้คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาการศึกษา ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน ประสานงานและระดมทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา โดยมีสถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทย เป็นสำนักงานเลขานุการและประสานงานในเรื่องดังต่อไปนี้

- (๑) การผลักดันสาระและกระบวนการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษา
- (๒) การพัฒนาคลังข้อมูลภูมิปัญญาทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
- (๓) การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยเพื่อการศึกษา

- (๔) การสรรหาและพัฒนาระบบยกย่องครูภูมิปัญญา
- (๕) การพัฒนาระบบบริหารและจัดการในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษา
- (๖) การประสานเชื่อมโยงเครือข่ายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย

๒.๓ วิธีดำเนินการ

(๑) แต่งตั้งคณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญากับการศึกษา ทำหน้าที่พัฒนา นโยบาย ส่งเสริม ประสานงานและสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา

(๒) ให้สถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นสำนักงานเลขานุการและศูนย์ประสานงาน

(๓) จัดทำแผนงานโครงการ ปีงบประมาณ ๒๕๔๓-๒๕๔๕

(๔) จัดวางแนวทางและยุทธศาสตร์ในการนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการศึกษา

(๕) ส่งเสริม สนับสนุน และประสานเชื่อมโยงเครือข่ายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา เพื่อดำเนินการในเรื่องต่อไปนี้

- ผลักดันสาระและกระบวนการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาเข้าสู่การศึกษา
- พัฒนาค้นคว้าข้อมูลภูมิปัญญา
วิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยเพื่อการศึกษา
- สรรหาและพัฒนา ระบบการยกย่องครูภูมิปัญญา

(๖) ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานในแต่ละแผนงานตามนโยบาย

(๗) พิจารณาปรับปรุงแผนงานและมาตรการเพื่อให้ นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาบรรลุผลและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

๒.๔ รูปแบบการบริหารจัดการ

มีการบริหารจัดการในรูปของคณะกรรมการ ชื่อว่า "คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญากับการศึกษา" ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ด้านละ ๕ คน และตัวแทนผู้นำเครือข่ายภูมิปัญญาไทย ๔ ภาค ภาคละ ๑ คน รวมคณะกรรมการทั้งสิ้น ๑๖ คน

คณะกรรมการดังกล่าวมีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงานและระดมทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานด้านภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา โดยมีสถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เป็นศูนย์ประสานงาน

๓. ความจำเป็นที่ต้องนำเรื่องเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี

เนื่องจากนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ดังนั้นนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาจึงเป็นส่วนที่ต้องดำเนินการในระยะแรก จึงเป็นความเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ

๔. ประเด็นเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณา

(๑) ให้ความเห็นชอบต่อนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ เป็นนโยบายระดับชาติตามที่เสนอ

(๒) ให้กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับงานภูมิปัญญาและการศึกษานำไปใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนงาน โครงการส่งเสริมภูมิปัญญาเพื่อการจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาคามอรรถาศัย

(๓) ให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ โดยสถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทย เป็นศูนย์ประสานงานนโยบาย ตลอดจนติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงแผนงาน ทั้งนี้เพื่อให้นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษابรรลุผล

(๔) ให้รัฐบาลจัดสรรเงินงบประมาณ จำนวนทั้งสิ้น ๑๒๒,๘๕๓,๐๐๐ บาท โดยจัดสรรเป็นรายปี ปีที่ ๑ จำนวน ๔๑,๕๕๑,๐๐๐ บาท ปีที่ ๒ และ ๓ ปีละ ๔๐,๖๕๑,๐๐๐ บาท ทั้งนี้ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๔๓ เป็นต้นไป หรือตามที่ตกลงกับสำนักงบประมาณ

๕. ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเนื่องจากการมีมติคณะรัฐมนตรี

(๑) ภูมิปัญญาไทยได้รับการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานด้วยกระบวนการให้การศึกษา คอบสนองรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๖, ๖๕, ๘๑ และ ๒๘๕

(๒) การพัฒนา “คน” ต่อแต่นี้ไปจะได้รับการแก้ไขให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทย อันเป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งในการปฏิรูปการศึกษา ตามนัยของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

(๓) นโยบายการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาจะเป็นนโยบายสำคัญของชาติต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาอนุมัติต่อไป จะขอขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายปัญญา เกสรทอง)

รองนายกรัฐมนตรี และประธานกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ

สถาบันแห่งชาติว่าด้วยภูมิปัญญาและการศึกษาไทย

โทร. ๖๖๕-๗๗๓๕, ๖๖๘-๗๑๒๓ คอ ๒๔๒๘, ๒๔๒๕

โทรสาร ๒๔๓-๒๗๘๗, ๒๔๓-๐๐๘๓

คณะผู้จัดทำ

นโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทย ในการจัดการศึกษา

ที่ปรึกษา

ดร. อรุณ จันทวานิช

เลขาธิการสภาการศึกษา

นางสาวสุทธาสินี วัชรบูล

ที่ปรึกษาด้านระบบการศึกษา

ดร. จิรพรรณ ปุณเกษม

ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษา

และพัฒนาการเรียนรู้

นายถวัลย์ มาศจรัส

หัวหน้ากลุ่มพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้

บรรณาธิการและเรียบเรียง

ดร. นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม นักวิชาการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

นางสาวณัฐตรา แทนขำ

นักวิชาการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ผู้พิมพ์

นายสมชาติ สมญาติ

เจ้าหน้าที่ประจำโครงการ